

'Aaaaand it's gone!' Deze quote uit een hilarische scene van de satirische animatieserie South Park is op absurdistische wijze illustrerend voor hoe snel en onnavolgbaar veel hedendaagse financiële producten functioneren. Ook legt het de nadruk op het negatieve, onbetrouwbare imago van banken vandaag de dag. De 8-jarige Stan Marsh krijgt van zijn vader namelijk het advies om de 100 dollar-cheque die hij van zijn oma heeft gekregen veilig op een spaarrekening te zetten, zodat het geld in waarde kan groeien. De bankmedewerker van dienst investeert het geld echter direct in een 'money market mutual fund', waarna de beteuerde Stan een paar seconden later dus al zijn dollars kwijt is. Vlak daarna overkomt een verbouwereerde oudere dame hetzelfde. Beiden wordt vervolgens verzocht het bankkantoor te verlaten en plaats te maken voor mensen in de rij die wél geld op de bank hebben staan.

Dat financiële producten te complex zijn geworden is ook een van de kernboodschappen in 'dit kan niet waar zijn', de recente bestseller van Joris Luyendijk waarin hij op basis van twee jaar lang onderzoek in de Londense City een zeer kritisch beeld schetst van de huidige financiële wereld. En zelfs vanuit Hollywood komen af en toe kritische geluiden: in de film Margin Call uit 2011 breekt er onder de top van een investeringsbank paniek uit wanneer blijkt dat hun bank op omvallen staat. Alle ervaring en expertise ten spijt heeft vrijwel niemand kunnen overzien wat er precies gaande is, en hoe het probleem is op te lossen. Toch is deze mate van complexiteit, zoals Manuel Aalbers ook betoogt in zijn inleidend artikel, allerm minst een reden voor geografen om daarom maar weg te kijken met als excuus dat de huidige financiële processen te ingewikkeld zijn om te onderzoeken. Ondanks de grootschalige gevolgen van de kredietcrisis, die begon in 2007 en waar AGORA in 2012 nog een themanummer aan wijdde, lijken de veranderingen die recentelijk zijn doorgevoerd in de financiële sector om dergelijke risico's in de toekomst te beteugelen vooralsnog allesbehalve significant. Bovendien vraagt het mondiale schaalniveau waarop financiële interacties plaatsvinden, en de lokale gevolgen die dit heeft, juist bij uitstek om een geografische benadering.

Amsterdam geldt hierbij, op het snijvlak tussen de financiële en stadsgeografie, als interessante casus. Onlangs uitte burgemeester Eberhard van der Laan in het Financieel Dagblad zijn zorgen over puissant rijke Chinese en Russische investeerders die momenteel panden opkopen in de historische binnenstad. Wanneer dit niet snel aan banden wordt gelegd zou dit de leefbaarheid en het sociale evenwicht in het centrum kunnen aantasten. Amsterdam moet vooral geen tweede Londen worden, waar kapitale Victoriaanse villa's in de buurt van Hyde Park veelal permanent leegstaan en slechts gelden als investeringsobject of pied-à-terre van oligarchen. Maar in hoeverre is dit proces nog tegen te gaan? De bestuurlijke chaos en financiële wanorde bij veel grote woningcorporaties en de nasleep daarvan heeft ertoe geleid dat een groot deel van de aantrekkelijk gesitueerde sociale huurwoningen nu – deels noodgedwongen – in de uitverkoop wordt gezet. Ook Duitse en Britse investeerders komen als bijen op deze hoofdstedelijke vastgoedhoning af. Op deze manier wordt er op veel plekken plaats gecreëerd voor het ontwikkelen van luxe huizen en hotels. De vraag is inderdaad, zoals Van der Laan al aangaf, wat de sociale gevolgen van deze ruimtelijke ingrepen in de nabije toekomst zullen zijn. Daarnaast is het interessant om te kijken naar de politieke besluitvorming die achter dergelijke processen schuilgaat, en welke schaalniveaus hierin bepalend (zouden moeten) zijn. En, zoals in dit nummer ook aan bod komt, de toenemende invloed van internationale lobbyisten hierop. Wat is hun rol bijvoorbeeld in de totstandkoming van Amsterdam als belastingparadijs voor multinationals?

In deze tijden van 'financialisering' lijkt de (kritische) financiële geografie als vakgebied dus aan een opmars bezig, en is het ook relevanter dan ooit. Of het nu gaat om de Eurocrisis en de manier waarop Griekenland hierin is aangepakt, het TTIP-verdrag dat ons te wachten staat, of om de veranderende maatschappelijke rol van lokale semi-publieke instellingen: de bittere realiteit is dat geografen hun ogen eigenlijk niet meer kunnen sluiten voor de 'muur van geld' en de sociaal-ruimtelijke impact ervan.

Jorn Koelemaij
Hoofdredactie AGORA

OP DE COVER....

VOORKANT Geld op de muur van de Sant'Orsola in Florence
Foto: Heather Ann Campbell

ACHTERKANT Een golf van geld
Infographic: Joren Sansen

